בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 65

פרשת ויצא

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

מה משמעות חלום יעקב?

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

בפרשתנו אנו נחשפים לחלומו המפורסם של יעקב אבינו (כח, יב):

וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ:

ונשאלת השאלה, מה משמעות חלום זה, ומדוע הוא מופיע דוקא בזמן זה?

ידוע המדרש המפורסם המבאר שהקב"ה הראה ליעקב ממשלת ארבע מלכויות ומעלתם וירידתם - שר מלכות יוון, שר מלכות פרס, שר מלכות בבל שעלו כמה מעלות ולבסוף נפלו, ואחרון היה שר מלכות אדום שעלה עד למעלה אך בסוף גם הוא נעלם לו בין העננים.

מדרש זה מבאר בצורה יפה את משמעות החלום, וגם ההקשר די ברור, שכן כעת יעקב אבינו נרדף ע"י אחיו עשו האדומי, והקב"ה רצה לנחמו שכל אויבי ישראל בסוף ייפלו ועם הנצח ימשיך להתקיים.

ניתן להציע ביאור נוסף לחלום. יעקב אבינו הוא אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים, אדם רוחני שלא מחובר כלל לגשמיות בניגוד לאחיו אשר היה אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. והנה אמו בפרשה הקודמת דחפה אותו לקבל את ברכת אביו, ברכה שהיא גשמית ביותר:

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: יַעַבְדוּךָ עַמִּים וישתחו וְיִשְׁתַּחֲוֻ לְךָ לְאֻמִּים הֱוֵה גְבִיר לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ:

יעקב אבינו מתקשה כעת מה נכון ביחס בין הרוחני לגשמי, ועל כן הקב"ה מראה לו חלום זה, אשר מבטא את היחס ביניהם. סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה - האדם צריך להיות מחובר לעולם הגשמי ולא לחיות בחלום ודמיון שווא שהפרנסה תגיע בעצמה מהשמים, וכמו שלימדונו חז"ל במסכת אבות (ב, ב): כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון.

אך מאידך, על האדם להיות בבחינת שרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה, כלומר שכל כוונתו ומחשבתו בכל אשר הוא עושה יהיו לכוונה רוחנית ולא לשם למלאות תאוותיו

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

נבואת אומות העולם

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

משה גדול הנביאים:

במהלך ההיסטוריה היהודית, זכינו לדמויות עליונות, אישים מרכזיים אשר קדושתם וטהרתם הרקיעה לשחקים, אל מציאות עליונה ונשגבה הרבה מכפי גבולות העולם החומרי. הדמות המיוחדת והגדולה ביותר שזכה בה העם הקדוש היא דמותו של משה רבינו עליו השלום, אדון הנביאים, דמות שכמותה לא נראתה על בימת המציאות וכנראה שגם לא תהיה עד אחרית הימים.

וכפי שביאר 'נפש החיים' (שער ג' פרקים יג'-יד') עפ"י האמור בתורתנו הקדושה אודות דמותו של משה:

"משרע"ה היתה השגת נבואתו בחי' השם העצם המיוחד הוי"ה ב"ה. ולכן לא היה שום כח חוצץ בפני אור השגת נבואתו... לזאת היה משרע"ה מוכן כל רגע לנבואה כמ"ש עמדו ואשמעה וכו' וכמ"ש רז"ל. וכן היה משיג נבואתו בכל המקומות באיזה מקום שיהיה בהשואה גמורה בלא שום חילוק כלל... והיה הולך וגדול בזאת המדרגה כל עת עד שעלה בידו וזכה אליה קודם סלוקו מן העולם. בשלימות היותר אפשרי בכח האדם לזכות בעודו בזה העולם... ולזאת המדרגה בשלימות עדיין לא זכה אליה שום אדם זולתו מעת חטא אדה"ר וגם לא יזכה אליה שום אנש על יבשתא עד ביאת הגואל ב"ב."

כאשר קוראים את דבריו הנפלאים של ר' חיים מוולאז'ין אי אפשר שלא להתמלא בתחושות עליונות של פליאה והשתאות לנוכח הדמות המופלאה של משה רבינו עליו השלום.

אולם ישנו מקור נוסף בדבריהם של חז"ל שממש "הופך את הקערה על פיה" ומשווה את דמותו העליונה של משה לנביא אוה"ע- בלעם הרשע. נעיין תחילה בדברי קודשם (ספרים דברים, לד', י'):

"ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל באומות העולם קם, קבלתי ומנו בלעם"

ולכאורה דבריהם תמוהים הם עד מאד ודורשים הבנה מעמיקה יותר. שכן כיצד אפשר לדמות נביא בן נכר אשר אינו זכה להסתופף בקדושת העם הנבחר, אל הדמות העליונה ביותר שנבראה בעולמנו? ועוד כיצד זכה בלעם הרשע למעלה כה עליונה שאף אחד מעם הקודש מלבד משה לא זכה לה וכנראה לא יזכה בה עד ביאת משיח צדקנו?

דברים אלו מעוררים את מוחנו להתבונן בעומק דבריהם של חז"ל ולהבין את עומק כוונתם המופלאה, כפי השגת ידנו. במהלך המאמר נמשיך ונעמיק בדבריהם המופלאים.

מעלת הנבואה:

ראשית, על מנת להעמיק ולהתבונן בדברים ולענות על שאלותינו אלו, עלינו להתבונן תחילה בהגדרת מהותה של הנבואה בקרב עמ"י. לשם כך נעיין בדבריו הנפלאים של הרמח"ל (דרך ה' ח"ג פרק ג', פסקאות ד'-ה')

"אמנם למעלה מכל זה יש מעלה אחרת, והיא – הנבואה. וענינה, שיגיע האדם ויתקשר בבורא, יתברך שמו, ויתדבק בו דבקות ממש... והנה עיקר הנבואה הוא השיג הדבקות והקשר הזה עודו בחיים, שזה שלמות גדולה ודאי; ואולם יתלוו לזה ידיעות והשכלות כי אמנם ישיג על ידי זה ענינים אמיתיים ונכבדים מאד מסתרי סודותיו של הקדוש ברוך הוא, וישיגם בברור בדרך ההשכלה הנשפעת שזכרנו וביותר כח מבעלי רוח הקודש, וכמו שנבאר עוד בסייתא דשמיא."

וכן כתב עוד (שם, פרק ד' פסקה ו'):

"וממה שיגיע לנביאים הוא – היותם משתלחים בשליחות ממנו יתברך, והיינו, כי לא זה הוא עצם הנבואה, ואינו מוכרח כלל בנביא שישתלח לאחרים, אבל עצם הנבואה כבר ביארנוהו, שהוא התדבק בו, יתברך, והיגלות יתברך אליו, ויתלוו לזה הידיעות וההשכלות שיתלוו"

דברים אלו של הרמח"ל מדייקים בקרב מוחנו וליבנו את מהותה ומטרתה של הנבואה בקרב נביאי ישראל. במבט פשוט ניתן היה לחשוב שמטרת הנבואה היא ידיעת העתידות וקבלת מסרים אלוקיים עבור האנושות כולה. אולם מלמדנו הרמח"ל בדבריו הנפלאים שלא זו מטרת הנבואה.

תכליתה של הנבואה היא דבקות עליונה בבורא במידה הרבה ביותר שהאדם הנברא יכול להשיג, כל אחד כפי כבודו ומעלתו. לשם כך נדרשת תקופת הכשרה ארוכה, בה הנביא יתעמק בחוכמת הקודש, יפרוש ממנעמי העולם וייחד את חייו למטרה אחת וברורה- להתקרב אל הבורא. בסופו של תהליך יזכה הנביא להעפיל אל מעלות עליונות של קדושה וטהרה, עד כי יגיע לתכלית הדבקות בבורא. כאשר יזכה הוא למעלה זו, הוא אומנם יחיה כאן בתוך העולם הגשמי אך ליבו ונשמתו יעפילו אל מדרגות עליונות של קדושה, עד כי יזכו להתקרב אל השי"ת ולהתענג מזיו קדושתו.

לאחר שיעפיל הנביא אל המדרגות הרמות הללו, אכן הוא יזכה למסרים אלוקיים בנוגע להנהגת ה' את עולמו, אף בקשר לעתיד הקרוב או הרחוק. אולם השגות אלו אינם עיקר מטרת נבואתו אלא מעין תוצר לוואי, השפעה ישירה של קרבתו הגדולה לבורא.

נמצא אפוא שמטרת הנבואה היא אחת - דבקות עליונה בבורא ובקדושתו, ואילו הנבואה עצמה דהיינו הידיעות אשר מתקבלות בקרב הנביאים אינם אלא תוצר לוואי הנמשך מקרבתם אל הקודש, אך אינם עיקר מטרת הנבואה.

לפיכך עולה, שמשה רבינו שהיה גדול הנביאים, זכה למעלתו העליונה בשל קרבתו האדירה אל הקדושה ועל ערכיה העליונים. משה זכה להתעלות ולהתקדש יותר מכל אדם אשר על פני האדמה עד אשר זכה לדבקות אלוקית מופלאה מאין כמוה, וממילא גם להשגות בהירות ואדירות.

נבואת אומות העולם:

לעומת נבואת ישראל עם הקודש, עומדת וניצבת נבואת אומות העולם- שהגיעה לשיאה בידי בלעם הרשע. על מנת להבין היטב את ההבדלים בין נבואת עמ"י בכלל ונבואת משה רבינו בפרט, לבין נבואת האומות ונבואת בלעם, נתבונן בדבריו הנפלאים של המהר"ל מפראג ומתוכם נדלה יסודות נכבדים לשאלות ששאלנו בריש דברינו (תפארת ישראל פרק כא'):

"וביאור זה, כי נבואת אומות העולם עכו"ם אינה נבואה בבירור גמור. ולפיכך כתיב "ויקר", שהוא חצי דבור בלבד, כפי מה שהיא הנבואה שאינו בירור גמור. והנבואה היא בטומאה. אף שהשם יתברך קדוש ודבריו קדושים, נביאי אומות העולם מקבלים הדבור, אף אם הם טמאים, ואין צריכים קדושה וטהרה. המשל למי שמשליך ממנו דינר זהב, אינו מקפיד אף אם נופל לאשפה, כי אין כונתו רק להשליך ממנו הדינר, יפול בכל מקום. כך השם יתברך אינו חפץ כאשר מדבר עם נביאי אומות העולם רק שיצא הדבור ממנו, יבא אל המקבל אף בטומאה. אבל כאשר מדבר עם נביאי ישראל, נתיחד עמו הדבור. וזה עיקר דבורו יתברך, שמדבר הוא יתברך אל הנביאים, ונתיחד עמהם הדבור. אין ראוי שיהיה עצם דבורו יתברך בטומאה. ולכך אין מקבלים נביאי ישראל הנבואה – שהיא דבור השם יתברך – רק בקדושה. ומעתה מה שאמרו 'אבל בנביאי אומות העולם עכו"ם קם', היינו דמכל מקום היתה הנבואה שלו בחסרון ובטומאה. ואף אם היה גדול בנבואה מאד, כיון שנבואתו היתה בחסרון ובטומאה, אין זה מעלת הנבואה. כי מעלת הנבואה כאשר היא בקדושה ובטהרה ובבירור. ולא אמרו 'בנביאי אומות העולם עכו"ם קם' רק שהיה יודע דברים עליונים."

מסביר המהר"ל בדבריו המאלפים, שישנו הבדל מהותי וגדול מאד בין נבואת אוה"ע לבין נבואת ישראל. כאמור מטרת העל של נביאי ישראל היא להתקדש ולהיטהר, ומתוך כך מגיעות אליהם ידיעות נשגבות. אולם מטרת הנבואה בקרב האומות היא שונה לחלוטין.

על מנת לבאר את הדברים נשתמש במשל שמציג המהר"ל בדבריו. המהר"ל מציג אדם- שככל הנראה יש לו עושר רב, שהחליט להשליך אחרי גבו דינר זהב שלם (בשווי מופלג). ככל הנראה, כאשר עשה האדם העשיר את מעשה השלכת הדינר, הוא אינו התחשב כלל במי הוא האיש שהדינר יגיע אל ידיו, אלא פשוט השליך את הדינר ללא כל כוונה להעניק אותו למישהו ספציפי. האיש העשיר פשוט רצה שהדינר יגיע אל אדם אחר, אך כלל לא עניין אותו מי יהיה האיש.

הנמשל הוא פשוט וברור. הקב"ה מנהיג את העולם בחכמתו המופלאה. ע"י השגותיהם הבהירות של הנביאים מועברים מסרים עליונים שביכולתם לסייע לעמ"י ולעולם ולכוון אותם אל מטרתם ותפקידם. אלא שאע"פ שעמ"י הוא העם הנבחר, מ"מ גם שאר אומות העולם הם נבראיו, ורצה השי"ת להעניק הכוונה המותאמת אף להם. לפיכך העמיד הקב"ה נביאים אף בתוך אומות העולם על מנת שדבר ה' והכוונתו יגיעו אף אליהם.

אלא שכאן צריכים אנו לחלק חילוק משמעותי ויסודי בין נבואת העמים לזו של עם הקודש. מכיוון שנבואת העמים אין מטרתה אלא להעביר את המסרים האלוקיים לאומות העולם, היא איננה דורשת התעלות והתקדשות מיוחדת של נביאיה, ולכן הנבואה מגיעה אליהם אף בתוך טומאתם.

לעומת זאת בקרב נביאי ישראל- כאמור עיקר מטרת הנבואה היא שהנביא יתעלה ויתקדש כ״כ עד שישיג השגות בהירות כתוצר לוואי של התקדשות זו. רק אנשי קודש עליונים, בחירי עמ״י הם אשר זוכים לנבואה העליונה.

לפיכך, דומה נבואת אוה״ע להשלכה אינסטנקטיבית של דינר זהב ע״י איש עשיר. השי״ת כביכול משליך את הנבואה לאו דווקא אל אדם פרטי מסוים שזכה למעלה עליונה, אלא לאומות העולם בכללם, לפיכך הוא דומה במעשה זה לאותו אדם עשיר, שכן אף הוא כביכול משליך את נבואתו באופן אינסטנקטיבי.

לא כן היא נבואת ישראל. אם נמשיך את משלו של המהר״ל אף לנבואה זו, נאמר שנבואת ישראל היא איננה השלכה עיוורת של דינר זהב, אלא נתינתו בכבוד רב לאדם הקרוב ביותר לבעל הדינר. נבואת ישראל היא מתנה עליונה לאנשים הקדושים והטהורים, אשר הם הקרובים ביותר להשי״ת ולשכינתו.

ע״י כך מתורצות השאלות ששאלנו בריש דברינו. הדמיון בין משה רבינו לבין בלעם הרשע אינו דמיון גמור חלילה. כמובן שמשה רבינו זכה לקרבת אלוקים שאין כל יכולת לנביאי האומות להגיע אליה. אלא שמבחינת ההשגות והידיעות שזכו להם בלעם ידע אף הוא השגות נכבדות. אלא שכאמור את עיקר מטרת הנבואה שהיא קירבה אל השי״ת לא השיג כלל וכלל.

מתוך דברים אלו מתחדד היטב ההבדל בין אומות העולם לעם הקודש. עם ישראל הוא עם בעל קרבה אלוקית עליונה מאין כמותה, בעוד שאומות העולם, מחמת חומרנותם אינם יכולים להגיע ואפי׳ למעט קרבה מעין זו. שנזכה לקרבת אלוקים עליונה יותר, ונשוב לימים בהם נביאינו התהלכו ברחובות הקריה והשמיעו להמון הרחב דברי אלוקים חיים.

אדם שבשאלה שכח מטר אך הזכיר טל האם חוזר?

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

ברכות דף כו עמוד ב

תניא טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים מחזירין אותו

רי"ף- הביא ירושלמי בתענית שכתוב שאם היה עומד בגשם והזכיר של טל- אין מחזירין אותו, והתניא אם לא שאל בברכת השנים או שלא אמר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו ההוא דלא אדכר לא טל ולא מטר.

והר"ן בשם הרמב"ן כתב שזה דוקא בהזכרה אך לא בשאלה, מכיון שיש שבח והודאה במה שאינו נעצר כמו שיש במה שהוא נעצר- ולכן הזכרה של ריצוי וגבורות גשמים עומדת במקומה, אבל לא יתכן לומר שבשאלה שיהיה אדם שואל מה שלא צריך לשאול עולה לו במקום מה שצריך לשאול, וכתב שכן נראה דעת הרמב"ם שדיבר רק לעניין הזכרה ולא לעניין שאלה.

וכן כתב הטור : "וכם אם לא שאל בימות הגשמים מחזירים אותו אפילו אם שאל טל אע"פ שבהזכרה אינו כן כדפירשתי לעיל אבל אם שאל מטר ולא טל אין מחזירים אותו."

והרא"ש כתב שהגמרא הייתה צריכה לכתוב "לא גשם" ולא מטר מכיון שהגמרא דיברה לגבי שאלה אמנם תירץ שהגמרא לא דקדקה בכך.

והב"י כתב שמדברים יתבאר שמה שהמרדכי כתב על הגמרא "ההוא דלא אמר לא טל ולא מטר" שמכאן יש בני אדם שאומרים בכל פעם ותן טל לברכה אף בימות החמה שיהא רגיל בפיהם טל שאז אם ישכחו מטר בימות הגשמים אין מחזירין-

שדברים דחויים הם שעלה על דעתו שדין שאלה שוה לדין הזכרה- ואין הדבר כן וכמו שנתבאר.

ולעניין מה שכתב הטור שאם אמר מטר ולא טל אין מחזירים אותו- הב"י כתב שזה מבואר בגמרא בתענית בדף ג' עמוד א "תנא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר מאי טעמא לפי שאינם נעצרים", ואף על גב שהגמרא דיברה לענין הזכרה – משמע שה"ה לענין שאלה שהרי הטעם הוא שאינן נעצרים שייך גם גבי שאלה כמו גבי הזכרה.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק: "אם לא שאל מטר בימות הגשמים, מחזירין אותו, אף על פי ששאל טל; אבל אם שאל מטר ולא טל, אין מחזירין אותו."

המ"ב (טו) הביא שהמג"א ובשערי תשובה כתבו שאם נזכר קודם שהתחיל תקע בשופר אומרו שם,

וציין לבה"ל בסימן קי"ד ששם יתבאר שיותר טוב שיאמר בשומע תפילה שבזה יצא לכו"ע.

ואם נזכר קודם שסיים ברכת השנים יאמר במקום שנזכר, אך אם נזכר אחר כשנים הטובות יחזור ויאמר וברך שנתו כשנים הטובות כדי שיהיה מעין חתימה סמוך לחתימה- וטוב יותר שיחיל ותן טל ומטר ויגמור כסדר.

והבן איש חי (בשלח יח) והכף החיים (לד) פסקו שבכל אופן ישאל במקום שנזכר.

שאלת השבוע

האם שליח ציבור יפסע ג׳ פסיעות כשמתפלל?

ר׳ יועד לזמי—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

הגשמיות, וכמו שהורו לנו חז״ל באבות (שם, יב): וכל מעשיך יהיו לשם שמים.

האדם המתנהל באופן הזה הוא האדם השלם שהולך בדרך הישר, וכמו שנאמר: הִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ עד אשר יזכה לסיעתא דשמיא - וְהִנֵּה ה׳ נִצָּב עָלָיו.

שבת שלום!